

El voluntariat en un programa de tutoria entre iguals per millorar la lectura

Alba Garriga, Maite Oller

EN LA PRÀCTICA

Lectura

P

Alba Garriga

L'article presenta una pràctica de participació de voluntaris per completar la implicació de les famílies en el marc d'una actuació inclusiva, com és el programa «Llegim en parella». L'objectiu és aconseguir una millora en els resultats de la comprensió lectora de l'alumnat mitjançant la tutoria entre iguals, portant-ho a la pràctica a les aules amb els nens i les nenes i a la llar amb les famílies o els voluntaris.

PARAULES CLAU: lectura, metodologia inclusiva, tutoria entre iguals, comprensió lectora, participació de familiars i de voluntaris.

Contextualització

L'article exposa una pràctica de participació de voluntaris per completar la implicació de les famílies en un programa per a la millora de la lectura que es desenvolupa paral·lelament a l'escola, entre alumnes, i a la llar, en família. Aquesta intervenció s'emmarca en el programa «Llegim en parella», impulsat pel GRAI (Grup de Recerca sobre Aprenentatge entre Iguals) de l'ICE de la UAB. Una de les escoles on es porta a terme aquest programa educatiu (Duran i altres, 2009) és el centre Riera de Ribes, on s'ha desenvolupat l'experiència que es descriu, amb el suport de l'INS Can Puig i l'INS Mont-

Participació de voluntaris per completar la implicació de les famílies en un programa per a la millora de la lectura

EN LA PRÀCTICA

gròs. Tots són centres educatius de Sant Pere de Ribes (Garraf).

Els fonaments conceptuals del programa són tres: la tutoria entre iguals, la comprensió lectora i el suport familiar.

La tutoria entre iguals és un mètode d'aprenentatge cooperatiu basat en la creació de parelles amb una relació asimètrica (derivada de l'adopció del rol de tutor i de tutorat, respectivament), amb un objectiu comú, conegut i compartit (en aquest cas, la competència lectora), que s'assoleix a través d'un marc estructurat prèviament (Duran i Vidal, 2004). És gràcies a l'asimetria en el coneixement, a les diferències entre l'alumnat, que es pot desenvolupar aquesta actuació, amb la

La tutoria entre iguals és un mètode d'aprenentatge cooperatiu basat en la creació de parelles amb una relació asimètrica

qual cosa es fa realitat la perspectiva inclusiva, que no veu la diversitat com un problema, sinó com una font potencial d'aprenentatge.

La lectura contribueix a aconseguir l'autonomia i és una competència clau. Exceptuant situacions puntuals, la comprensió lectora és al cor de la lectura. Al llarg de tota l'escolaritat, cal potenciar situacions d'aprenentatge deliberat d'aquesta competència. Una d'aquestes situacions pot ser la lectura amb un lector més competent, tal com es descriu en el programa.

El suport familiar a la lectura té efectes positius en la millora de la competència lectora i és un espai molt beneficiós per a la relació, la comunicació i el coneixement entre l'infant i la persona adulta. Aquest suport, en el cas de «Llegim en parella», es concreta amb un familiar (pare, mare, germà, àvia, etc.) que fa de tutor o tutora de lectura a casa. És important destacar que l'eficàcia del treball col·laboratiu entre mestres i famílies no és donada només pel doble suport que l'infant rep a l'aula i a casa, sinó, sobretot, per la percepció per part de l'alumne d'una conti-

nüitat en els objectius educatius proposats en tots dos contextos (Martínez, 2004).

A l'escola Riera de Ribes, «Llegim en parella» es porta a la pràctica amb l'alumnat de cinquè (tutors) i de tercer (tutorats), amb dues sessions a la setmana de mitja hora cadascuna, durant el segon trimestre. Mitjançant reunions informatives, entrevistes individuals, cartells informatius, aportacions de famílies que ja han dut a terme el programa, etc., s'informa i s'anima les mares i els pares perquè facin el mateix a casa. Amb tot, la realitat és que, per diferents raons, no totes les llars s'impliquen en el programa. Justament, les que tendeixen a participar-hi menys són les dels alumnes i les alumnes que presenten més dificultats en la comprensió lectora (Valdebenito i Duran, 2010). Aquesta situació podria augmentar les desigualtats entre l'alumnat, aspecte que contradiria els objectius del programa. Per aquest motiu, la intervenció que s'exposa pretén trobar una solució creativa i funcional al problema plantejat, implicant voluntaris i voluntàries de la comunitat en el projecte per donar suport als infants que no poden disposar de la participació de les mares i els pares.

Objectius

Si l'escola no aconsegueix implicar les seves famílies en el projecte, l'objectiu general de l'actuació és oferir tutories de lectura voluntàries als nens i nenes amb

Alba Garriga

més dificultats de lectura, en el marc d'un programa dirigit a tot l'alumnat.

Una pràctica a les aules reflexionada a partir de dos objectius:

1. Millorar la competència lectora de l'alumnat tutorat que mostra dificultats en la lectura, les famílies del qual declinen participar en el programa.
2. Oferir oportunitats de voluntariat de qualitat que permetin als joves tutors i tutores aprendre ensenyant.

Descripció

Participants i procediment

En el marc del desenvolupament del programa dut a terme per a tot l'alumnat, es van detectar les famílies que necessitarien aquest suport del voluntariat. Després, es va buscar la implicació dels voluntaris mitjançant una xerrada amb alumnes de tercer i quart d'ESO dels dos instituts del municipi. Els sis alumnes que van assumir el compromís amb el projecte van assistir a la sessió de formació, per tal de donar-los a conèixer els objectius del projecte i capacitar-los en la metodologia i les habilitats per exercir el rol de tutors. Es va realitzar una sessió a la setmana durant el segon trimestre, paral·lelament a les que es feien entre alumnes i a casa amb els familiars implicats.

Instruments de recollida de dades

Per tal de conèixer la millora en comprensió lectora dels alumnes tutorats, es va

passar la prova ACL, avaluació de la comprensió lectora (Català i altres, 2001) abans i després del desenvolupament del programa. Amb el mateix objectiu, es va passar als alumnes tutors la prova d'avaluació diagnòstica en competència comunicativa per a l'educació secundària del Departament d'Ensenyament. Aquesta informació quantitativa es va complementar amb les aportacions del grup de discussió amb els voluntaris (a fi que reflexionessin sobre les motivacions per implicar-se en el projecte, la seva rellevància, el rol de tutor o tutora, les ajudes donades, els aprenentatges adquirits i la valoració) i del grup de discussió amb els tutorats (per reflexionar sobre la participació en el programa, la tasca dels voluntaris, la relació amb aquests, la importància de la competència lectora, els aprenentatges adquirits, els avantatges i els inconvenients del programa).

Un darrer instrument d'obtenció d'informació va ser el qüestionari de valoració final del programa «Llegim en parella», realitzat pels tutors de manera anònima.

Resultats

A continuació, s'exposen els resultats obtinguts a partir dels diferents objectius.

Aprenentatge de l'alumnat tutorat

Segons els resultats de la prova ACL, recollits al quadre 1, la comparació de les

mitjanes pretest i posttest de l'alumnat de tercer i de cinquè és estadísticament significativa. Per tant, el programa «Llegim en parella» pot haver contribuït a millorar la competència lectora de l'alumnat, tant si fa el rol de tutor, com de tutorat.

Seguint amb els resultats obtinguts a la prova ACL, al quadre 2, s'hi observa una millora en els resultats obtinguts per l'alumnat amb suport familiar si comparem les mitjanes del pretest i del posttest. A la mateixa taula, hi observem una gran mi-

EN LA PRÀCTICA

Lectura

P

Nivell	Mitjana pretest i desviació	Mitjana posttest i desviació	Significació estadística
Alumnat de tercer	52,83 (22,41)	66,91 (18,01)	0,000
Alumnat de cinquè	52,10 (17,37)	69,38 (16,13)	0,000
Total	52,61 (20,89)	67,67 (17,39)	0,000

Quadre 1. Resultats de la prova ACL

Tipus de suport	Mitjana pretest i desviació	Mitjana posttest i desviació	Significació estadística
Alumnat amb suport familiar	55,49 (19,46)	70,25 (15,05)	0,000
Alumnat amb suport de voluntariat	22,38 (5,7)	40,47 (18,15)	0,011

Quadre 2. Resultats de la prova ACL tenint en compte el suport obtingut

EN LA PRÀCTICA

llora en els resultats en comparar les mitjanes dels resultats del pretest i del posttest de l'alumnat que ha rebut suport dels voluntaris, tot i que no aconsegueix significació estadística, probablement pel caràcter reduït de la mostra.

Els voluntaris tutors creuen que el programa «Llegim en parella» ha servit perquè els tutorats millorin

Aquesta anàlisi quantitativa es complementa amb una anàlisi qualitativa sorgida del grup de discussió de tutorats i el qüestionari contestat pels

tutors. Els aspectes més destacats pels tutorats són que creuen que és important aprendre a llegir, que els agrada que els voluntaris els ajudin i que cada infant tingui el voluntari només per a ell, i tots creuen que han millorat (llegeixen més ràpidament, fan menys errors, comprenen els signes de puntuació, entenen millor els textos).

Els voluntaris tutors creuen que el programa «Llegim en parella» ha servit perquè els tutorats millorin, especialment pel que respecta a la pronunciació i l'entonació en llegir textos; creuen que també milloren molt en la comprensió de textos i en la detecció de les pròpies llacunes o dels aspectes que cal repassar. Apunten, com a aspecte que s'ha de millorar, el control del temps.

Aprenentatge dels tutors voluntaris

L'anàlisi quantitativa dels resultats pretest i posttest de la prova d'avaluació diagnòs-

tica en competència comunicativa de secundària ens mostra una millora en l'alumnat tutor voluntari, però sense arribar a ser estadísticament significativa, probablement pel caràcter reduït de la mostra.

El grup de discussió amb els tutors voluntaris ens aporta informacions rellevants, com ara el convenciment que han après ensenyant, ja que el fet d'explicar obliga a reflexionar profundament, a entendre i a repassar. Però no tots coincideixen a pensar que han millorat en competència lectora, ja que creuen que les preguntes dels infants sovint no els suposaven reptes d'aprenentatge, perquè eren massa senzilles, atesa la diferència d'edat entre voluntari i tutorat. En el qüestionari de valoració final del programa, tots els voluntaris consideren que l'experiència com a tutor de lectura ha estat una oportunitat per aprendre ensenyant.

Conclusions

Constatem, en primer lloc, que **la participació de voluntaris s'ha dut a terme en un marc d'una actuació inclusiva, ja que tot l'alumnat de les aules participava en el programa «Llegim en parella».**

En segon lloc, i amb la reflexió sobre la pràctica, analitzant les dades recollides, s'ha constatat que **la participació de voluntaris ha suposat una experiència rica d'implicació en la comunitat i ha estat positiva per a l'aprenentatge dels tutorats,** tot

i que una proximitat més gran d'edat o d'habilitats amb els tutorats els hauria ofert més oportunitats d'aprenentatge.

Finalment, i pensant en les perspectives de continuïtat, caldrà ampliar el nombre de voluntaris i d'escoles que necessitin aquest suport, tenint molt present que mai s'han de substituir les famílies i que, per tant, els mestres i les mestres han de continuar fent tots els esforços per aconseguir que el suport sigui el familiar. Alhora, les famílies s'han de comprometre a anar-s'hi incorporant tot compartint alguna sessió amb els voluntaris. ■

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- CATALÀ, G.; CATALÀ, M.; MONCLÚS, R.; MOLINA, E. (2001): *Avaluació de la comprensió lectora*. ACL. vol. II. Barcelona. Graó.
- DURAN, D. (coord.); BLANCH, S.; CORCELLES, M.; FLORES, M.; MERINO, E.; OLLER, M.; VIDAL, A. (2009): *Llegim en parella: Tutoria entre iguals, a l'aula i a casa, per a la millora de la competència lectora*. Barcelona. ICE UAB.
- DURAN, D.; VIDAL, V. (2004): *Tutoria entre iguals: De la teoria a la pràctica*. Barcelona. Graó.
- MARTÍNEZ, R.A. (2004): «Fomento de las relaciones de colaboración entre las familias y el profesorado». *Infancia y Aprendizaje*, vol. 27(4), p. 425-435.
- VALDEBENITO, V.; DURAN, D. (2010): «Implicación familiar en un programa de tutoría entre iguales para la mejora de la comprensión y la velocidad lectora», a GAZQUÉS, J.J.; PÉREZ, M.C.: *Investigación en convivencia familiar*. Granada. GEU, p. 433-438.

HEM PARLAT DE:

- Lectura.
- Aprenentatge cooperatiu.

AUTORES

Alba Garriga Gabaldà

Llar d'Infants Les Parellades. Sant Pere de Ribes (Barcelona)
Membre del GRAI.
ICE UAB
albaribes@gmail.com

Maite Oller Sánchez

Escola Riera de Ribes.
Sant Pere de Ribes (Barcelona)
Membre del GRAI.
ICE UAB
molle2@xtec.cat

Aquest article fou rebut a Guix: ELEMENTS D'ACCIÓ EDUCATIVA el mes de gener de 2012 i acceptat el mes de gener de 2012 per ser-hi publicat.